

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Syyttäjälaitoksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Syyttäjälaitoksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 17/2018 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 25/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Miia Ljungqvist, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Kirsi Äijälä, valtiovarainministeriö
- esittelijäneuvos Mikko Eteläpää, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- presidentti Tapani Vasama, Vaasan hovioikeus
- laamanni Martti Juntikka, Varsinais-Suomen kärjäoikeus
- johtava kihlakunnansyyttäjä Harri Lindberg, Helsingin syyttäjänvirasto
- kihlakunnansyyttäjä Jukka Haavisto, Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto
- johtava kihlakunnansyyttäjä Peter Levlin, Pohjanmaan syyttäjänvirasto
- hallintojohtaja Joanna Autiovuori, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- apulaisvaltakunnansyyttäjä Jukka Rappe, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- johtava asiantuntija Tiina Tähtinen, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- rikoskomisario Markku Silen, Helsingin poliisilaitos
- poliisitarkastaja Antti Leppilähti, Poliisihallitus
- puheenjohtaja Outi Ahonen, Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry
- asianajaja Mervi Salo, Suomen Asianajajaliitto
- puheenjohtaja Sari Aho, Suomen Syyttäjäyhdistys ry
- puheenjohtaja Jukka Haavisto, Suomen Syyttäjäyhdistys ry
- professori Olli Mäenpää

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

- oikeuskanslerinvirasto
- Ahvenanmaan maakunnan syyttäjänvirasto
- Itä-Suomen syyttäjänvirasto
- Lapin syyttäjänvirasto
- Länsi-Suomen syyttäjänvirasto
- Länsi-Uudenmaan syyttäjänvirasto
- Oulun syyttäjänvirasto
- Salpausselän syyttäjänvirasto
- Sisä-Suomen syyttäjänvirasto
- Oikeusrekisterikeskus
- Rajavartiolaitos
- Svenska Finlands folkting
- Tulli
- Ahvenanmaan maakunnan hallitus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Syyttäjälaitoksesta. Samalla nykyinen syyttäjälaitoksesta annettu laki kumottaisiin. Esityksen mukaan syyttäjälaitoksen organisaatiota uudistettaisiin siten, että Valtakunnansyyttäjänvirastosta ja sen alaisuudessa toimivista syyttäjänvirastoista muodostettaisiin yksi Syyttäjälaitos-niminen virasto.

Syyttäjälaitos muodostuisi keskushallintoyksikkönä toimivasta valtakunnansyyttäjän toimistosta ja viidestä viraston osastoina toimivasta syyttäjälalueesta.

Kihlakunnansyyttäjän virkanimike muuttuisi aluesyyttäjäksi. Ahvenanmaalla säilytettäisiin maakunnansyyttäjän virkanimike. Erikoissyyttäjät toimisivat vastedes erikoissyyttäjän virassa.

Kaikki virat olisivat Syyttäjälaitoksen yhteisiä ja sijoittuisivat syyttäjälalueelle tai valtakunnansyyttäjän toimistoon. Syyttäjäluetta johtaisi johtava aluesyyttäjä, joka nimitettäisiin virkaansa määrääjäksi.

Laissa säädettäisiin edelleen syyttäjän tehtävistä, toimivallasta, tiedonsaantioikeudesta, esteellisyydestä, varallaolosta ja asiamiehenä toimimisesta.

Muilta osin esityksessä tehtäisiin voimassa oleviin säännöksiin lähinnä teknisiä muutoksia.

Lailla ei olisi vaikutusta nykyisten toimipaikkojen tai henkilöstön määrään.

Lisäksi muihin lakeihin ehdotetaan tehtäväksi lähinnä teknisiä muutoksia.

Lakien on tarkoitus tulla voimaan 31 päivänä lokakuuta 2018.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä on kyse syyttäjälaitoksen organisaatiouudistuksesta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Syyttäjälaitoksesta. Samalla nykyinen syyttäjälaitoksesta annettu laki kumotaan. Esityksen mukaan syyttäjälaitoksen organisaatiota uudistetaan siten, että Valtakunnansyyttäjänvirastosta ja sen alaisuudessa toimivista 11 syyttäjänvirastosta muodostetaan yksi Syyttäjälaitos-niminen virasto.

Syyttäjälaitos muodostuu jatkossa keskushallintoyksikkönä toimivasta valtakunnansyyttäjän toimistosta ja viidestä viraston osastoina toimivasta syyttäjälälyeestä. Kihlakunnansyyttäjän virkanimike muuttuu aluesyyttäjäksi. Ahvenanmaalla säilytetään maakunnansyyttäjän virkanimike. Erikoissyyttäjät toimivat vastedes erikoissyyttäjän virassa.

Kaikki virat ovat jatkossa Syyttäjälaitoksen yhteisiä ja sijoittuvat syyttäjälälyeelle tai valtakunnansyyttäjän toimistoon. Syyttäjälälyetta johtaa johtava aluesyyttäjä, joka nimitetään virkaansa määrääjäksi.

Laissa säädetään edelleen syyttäjän tehtävistä, toimivallasta, tiedonsaantioikeudesta, esteellisyydestä, varallaolosta ja asiamiehenä toimimisesta. Muilta osin esityksessä tehdään voimassa oleviin säännöksiin lähinnä teknisiä muutoksia.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan uudistuksen taustalla on monia syitä. Syyttäjän tehtävät ovat viime vuosina muuttuneet aikaisempaa vaativammiksi ja monipuolisemmiksi. Vaativien rikosasioiden määrä on kasvanut merkittävästi. Rikosasioissa on yhä useammin kansainvälisiä liityntöjä, ja syyttäjien hoidettavaksi on tullut uusia kansainväliseen oikeudenhoitoon liittyviä tehtäviä. Nämä edellyttävät syyttäjältä erityisosaamista.

Esityksen perusteluissa tuodaan esiin (HE, s. 4), että tehtävien määrän ja vaativuuden lisääntyessä syyttäjälaitoksen resurssit eivät kuitenkaan ole lisääntyneet samassa suhteessa. Jotta syyttäjälaitos pystyy asianmukaisesti hoitamaan tehtävänsä, on toimintatapoja tarkasteltava kriittisesti, kehitettävä toimintaa tehokkaammaksi ja suunnattava resursseja oikein. Ehdotuksen tarkoituksena on, että organisaatorakenne tukee tätä kehittämistyötä. Uudistuksen perusteina ovat esityksen mukaan (HE, s. 4) toimintälähtöiset syyt, kuten toiminnan yhtenäisyyden ja ammattimaisen johtamiskulttuurin edistäminen, toiminnan tehostaminen ja syyttäjälaitoksen asiantuntijuuden syventäminen. Rakennuudistus mahdollistaa hallinto- ja tukitehtävien keskittämisen ja siten toiminnan tehostamisen. Valtakunnallinen rakenne antaa aiempaa paremmat edellytykset johtaa Syyttäjälaitosta kokonaisuutena. Tarkoitus on, että yhtenä virastona syyttäjälaitos voi paremmin edistää yhdenmukaista valtakunnallista ratkaisutoimintaa ja yhdenmukaisia syyttäjälälytöntöjä eri alueilla. Uusien tietojärjestelmien mahdollisuuksia voidaan yhtenä virastona hyödyntää tehokkaammin ja siten saavuttaa asetetut tuottavuustavoitteet. Yhtenä virastona toimittaessa myös voimavarojen asianmukainen kohdentaminen muuttuvissa tilanteissa on helpompaa.

Esityksen tavoitteena on parantaa syyttäjälaitoksen toimintaedellytyksiä siten, että resursseja voidaan suunnata enemmän vaativien rikosasioiden käsittelyyn. Keskittämällä syyttäjälaitoksen hal-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

linnon ja tukitoimintojen ohjaamista keskusyksikköön voidaan vapauttaa resursseja syyttäjälaitoksen keskeiseen tehtävään eli syyttämistyöhön.

Edellä selostetun sekä saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esityksessä ehdotettua organisaatiouudistusta perusteltuna. Syyttäjän toiminnan ja ratkaisujen yhdenmukaisuuden lisääntyessä kansalaisten oikeusturva ja yhdenvertaisuus lain edessä paranevat. Oikeusturvan kannalta merkityksellinen on myös tavoitteena oleva rikosasioiden käsittelyaikojen lyhentäminen (HE, s. 11).

Perustuslakivaliokunta on lakivaliokunnan esittämän lausuntopyynnön johdosta antanut asiassa lausunnon (PeVL 25/2018 vp).

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Syyttäjän ja Syyttäjälaitoksen riippumattomuus

Syyttäjälaitoksen riippumattomuudella on tärkeä merkitys etenkin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeena. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 2) korostanut syyttäjien riippumattomuuden merkitystä paitsi syytteestä päätettäessä myös niiden tehtävien kannalta, joita syyttäjällä on esimerkiksi rangaistusmääräystä annettaessa tai tuomioesitystä tehtäessä.

Lausunnossaan perustuslakivaliokunta pitää tarpeellisena, että lakivaliokunta harkitsee Syyttäjälaitoksen riippumattomuutta ja itsenäistä asemaa selventävän säännöksen lisäämistä lakiin, esimerkiksi Syyttäjälaitoksen tehtäviä koskevaan 2 §:ään.

Lakivaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan lausunnossaan esittämiä syyttäjän itsenäistä ja riippumattomuutta asemaa koskevia huomioita tärkeinä. Ehdotetussa syyttäjälaitoslaissa on tarpeen nimienomaisesti selventää Syyttäjälaitoksen asemaa tältä osin. Edellä todetun vuoksi lakivaliokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 2 §:ää täydennetään tältä osin maininnalla itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta siten, että pykälässä todetaan Syyttäjälaitoksen vastaavan itsenäisesti ja riippumattomasti syyttäjäntoimen järjestämisestä.

Ehdotetun sääntelyn selkeyttämiseksi Syyttäjälaitoksen itsenäisen ja riippumattoman aseman osalta valiokunta ehdottaa lisäksi lakiehdotusta tarkistettavaksi siten, että 1. lakiehdotuksen 1 luvun otsikkoa, 1 §:ää ja 2 §:n otsikkoa tarkistetaan niin, että sääntelystä käy ilmi, että ehdotetussa laissa säädetään myös Syyttäjälaitoksen asemasta.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 10 §:n mukaan syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 2—3) todennut, että lainkohdan perustelujen mukaan syyttäjä tekisi lain nojalla hänen päätösvaltaansa kuuluvat ratkaisut itsenäisesti ja riippumattomasti. Tällaisia päätöksiä olisivat paitsi syyteharkin-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

taan liittyvät ratkaisut myös muut päätökset, joihin syyttäjällä on toimivalta esitutkinnassa tai rikosprosessissa (HE, s. 25—26).

Lausunnon mukaan ehdotetun säännöksen sanamuodon voidaan sinänsä tulkita kattavan perusteluissa mainitut asiakokonaisuudet. Lausunnon mukaan olisi kuitenkin sääntelyn selkeyden vuoksi ja syyttäjän riippumattomuuden korostamiseksi syytä harkita sääntelyn täydentämistä esimerkiksi perusteluissa käytetyin maininnoin.

Lakivaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitettyä huomiota perusteltuna. Valiokunnan näkemyksen mukaan 1. lakiehdotuksen 10 §:ää on perusteltua täydentää siten, että siinä itsenäisen ja riippumattoman syyteharkintavallan lisäksi tuodaan esiin se, että syyttäjä tekee itsenäisesti ja riippumattomasti kaikki päätösvaltaansa kuuluvat, rikosoikeudelliset vastuun toteuttamista koskevat ratkaisut käsiteltävänä olevassa rikosasiassa.

Johtavan aluesyyttäjän määräaikaisuus

Esityksen 1. lakiehdotuksen 17 §:n 3 momentin mukaan johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään enintään viiden vuoden määräajaksi. Johtava aluesyyttäjä johtaa 18 §:n mukaan syyttäjäaluetta.

Esityksen perustelujen mukaan (HE, s. 14) syyttäjäalueen johtamiseen liittyvät vaatimukset ovat nykyisten yksittäisten syyttäjävirastojen johtamista suuremmat, mikä edellyttää johtamistehtävässä menestymistä sekä sitoutumista ja motivaatiota. Syyttäjäalueen tulee toimia mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti, mitä johtavan aluesyyttäjän viran täyttämisen määräajaksi arvioidaan edistävän. Näistä syistä esityksessä katsotaan, että tehtävässä onnistumista tulee määräajoin arvioida.

Lakivaliokunta katsoo, että johtavan aluesyyttäjän viran määräaikaaisuutta puoltavat muun muassa edellä esitetyt seikat. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtionhallinnon ylimpiin johtamistehtäviin nimitetään pääsääntöisesti viiden vuoden määräajaksi. Valtion virkamieslain (750/1994) 9 a §:n mukaan säännös koskee virkamieslain 26 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuja virkoja. Tällaisia ovat muun muassa ministeriöiden ylimmät virat, kuten kansliapäällikkö ja osastopäälliköt, sekä ministeriön alaisen viraston päällikön virat. Säännös ei kuitenkaan koske valtakunnan-syyttäjän virkaa. Tämä johtuu valtakunnansyyttäjän erityisestä asemasta ylimpänä syyttäjänä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan määräajaksi virkaan nimittäminen on valtionhallinnossa yleistä myös keskijohdossa. Virkamies voidaan virkamieslain mukaan nimittää määräajaksi virkaan, jos viran luonteeseen tai viraston toimintaan liittyvä perusteltu syy sitä vaatii (virkamieslain 9 §:n 2 mom.). Johtamistehtävät ovat luonteeltaan niitä, joissa määräaikaaisuutta on valiokunnan saaman selvityksen mukaan pidetty perusteltuna. Valiokunnan käsityksen mukaan asiaa selkeyttää ja tulkintaa helpottaa tulevaisuudessa se, että asiasta säädetään syyttäjälaitoslaissa nimenomaisesti.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 3) kiinnittänyt huomiota johtavan aluesyyttäjän viran määräaikaisuuteen. Lausunnon mukaan lakiehdotuksen perusteluissa korostetaan johtavan aluesyyttäjän johtamiseen ja hallintoon keskittyviä tehtäviä (HE, s. 14). Johtavan aluesyyttäjän tehtävissä on kuitenkin kyse myös lainkäyttötehtävistä,

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

vaikka niiden arvioidaan käytännössä jäävän vähäisiksi (HE, s. 14). Lisäksi johtavan aluesyyttäjän hallinnolliset tehtävät, esimerkiksi juttujen jakamisessa aluesyyttäjille, ovat lausunnon mukaan usein välittömästi merkityksellisiä myös lainkäytön kannalta. Ehdotettua sääntelyä on lausunnon mukaan arvioitava erityisesti syyttäjän tehtävien riippumattomuuden takeiden kannalta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että lakiehdotuksen säätämisyjärjestysperusteluissa on tältä osin tarkasteltu erityisesti päällikkötuomarien määräaikaaisuutta koskevaa sääntelyä. Tuomioistuinlain (673/2016) 11 luvun 2 §:n mukaan päällikkötuomarin virrat täytetään seitsemäksi vuodeksi kerrallaan. Perustuslakivaliokunta ei tuomioistuinlakia koskevassa lausunnossa (PeVL 14/2016 vp) kiinnittänyt erikseen huomiota tähän sääntelyyn.

Syyttäjälaitosta koskevasta ehdotuksesta poiketen tuomioistuinlakiin sisältyy kuitenkin määräajaksi nimitetyn päällikkötuomarin riippumattomuutta turvaava erityisjärjestely eli ns. virkatakuu. Jos päällikkötuomari on nimitetty vakinaisesti tuomarin virkaan, hän on tuomioistuinlain mukaan virkavapaana tästä virasta sen ajan, kun hän on päällikkötuomarin virassa. Lisäksi päällikkötuomarilla, jota ei ole nimitetty vakinaisesti muuhun tuomarin virkaan, on toimikauden päättyessä oikeus tulla nimitetyksi vakinaiseen tuomarin virkaan.

Perustuslakivaliokunta pitää lausunnossaan selvänä, että tuomarin ja syyttäjän riippumattomuuden perustuslaillisessa arvioinnissa on eroavaisuuksia. Perustuslaista ei lausunnon mukaan seuraava ehdotonta estettä johtavan aluesyyttäjän viran määräaikaaisuudelle.

Lausunnossa todetaan syyttäjän virkasuhteen pysyvyyden olevan kuitenkin merkityksellistä syyttäjiä koskevan perustuslain 104 §:n ja oikeusturvaa koskevan perustuslain 21 §:n näkökulmasta. Lausunnon mukaan nyt ehdotettua sääntelyä paremmin syyttäjän ja syyttäjälaitoksen riippumattomuutta toteuttaisi tuomioistuinlain kaltainen sääntely johtavan aluesyyttäjän virkatakuusta ja se, että johtavaksi aluesyyttäjäksi nimitettäisiin viideksi vuodeksi eikä ehdotetun mukaisesti enintään viiden vuoden määräajaksi.

Lakivaliokunta pitää erittäin tärkeänä syyttäjän riippumattomuutta ja riippumattomuuden merkitystä muun muassa oikeusturvan kannalta. Esityksessä ehdotettua ja saamaansa selvitystä arvioituaan lakivaliokunta kuitenkin katsoo, perustuslakivaliokunnan näkemysten suuntaisesti, että tuomarin ja syyttäjän riippumattomuuden arvioinnissa on eroja. Tuomarit ovat jo perustuslain sääntelystä johtuen erilaisessa asemassa virassapysymisoikeuden suhteen. Tuomareita koskeva nimitysmenettely on valtionhallinnossa perustellusti poikkeuksellinen. Syyttäjiä ei perustuslaissa rinnasteta tuomareihin. Edellä todetun perusteella lakivaliokunta ei pidä myöskään perusteltuna, että syyttäjät rinnastettaisiin tuomareihin siten, että johtavan aluesyyttäjän virkaan sovellettaisiin tuomioistuinlakia vastaavaa sääntelyä virkatakuusta. Näin ollen valiokunta katsoo, että 1. lakiehdotuksen 17 §:n 3 momentin sääntely on tältä osin asianmukainen.

Ehdotetun 17 §:n 3 momentin mukaan johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään enintään viiden vuoden määräajaksi. Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu muotoilu poikkeaa esimerkiksi valtion virkamieslain (750/1994) 9 a §:n 1 momentin muotoilusta, jonka mukaisissa tilanteissa virkaan nimitetään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettua vastaavasti lakivaliokunta katsoo, että 1. lakiehdotuksen 17 §:n 3 momentissa käytetyn muotoilun

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

(”enintään viiden vuoden määräajaksi”) sijasta momentissa on perusteltua käyttää muotoilua ”viiden vuoden määräajaksi”. Tämän lisäksi valiokunta katsoo, että momenttiin on perusteltua lisätä virkamieslakia vastaava muotoilu ”jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi”. Viimeksi mainittu lisäys voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteissa, joissa virkaan nimitettävä on ennen viiden vuoden määräaikaa saavuttamassa eroamisiän.

Rikosasioiden siirtäminen

Esityksen 1. lakiehdotuksen 21 §:ssä säädetään rikosasian siirtämisestä toiselle syyttäjälle. Sen mukaan syyttäjä voi antaa käsiteltävänä olevan rikosasian toisen syyttäjän tehtäväksi tämän suostumuksella, jos se on asian laatu ja muut seikat huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Siirtäminen edellyttää kummankin syyttäjän esimiehen suostumusta.

Esityksen perustelujen (HE, s. 29) mukaan siirtäminen voi tapahtua esimerkiksi, jos jutun asianosaiset ovat muuttaneet toiselle paikkakunnalle. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 4) katsonut, että asian siirtämistä syyttäjältä toiselle voidaan hyvin perustella asian käsittelyn sujuvuuden näkökulmasta. Lausunnon mukaan säännöksen muotoilu on kuitenkin ongelmallinen perustuslain 2 §:n 3 momentissa säännellyn lainalaisuusperiaatteen ja 118 §:ssä säännellyn virkatoimia koskevan vastuun kannalta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että säännöksen mukaan yksittäistä lainkäyttöasiaa ja siinä tehtävää ratkaisua valmisteleva virkamies voisi oma-aloitteisesti — joskin esimiehensä ja asian vastaanottavan syyttäjän sekä tämän esimiehen suostumuksella — siirtää virkatehtäviinsä kuuluvan asian toisen virkamiehen hoidettavaksi. Siirtäminen edellyttää siirron olevan tarkoituksenmukaista asian laatu ja muut seikat huomioon ottaen, mikä ei lausunnon mukaan riittävästi osoita siirron olevan poikkeus siitä pääsäännöstä, että kukin syyttäjä hoitaa hänelle määrätty tehtävät.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että säännöstä on muutettava siten, että siitä käy ilmi siirron perustuminen syyttäjään nähden esimiesasemassa olevan päätökseen. Lisäksi edellytyksiä asian siirtämiselle tulee tiukentaa säännöksessä. Tällaiset muutokset ovat edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Lakivaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan huomioita tärkeinä. Lakivaliokunta toteaa, että rikosasian siirtämismahdollisuutta koskeva säännös on sinällään kuitenkin perusteltu. Perusteluissakin esitetyin tavoin jutun asianosaiset ovat esimerkiksi saattaneet muuttaa toiselle paikkakunnalle. Kyse voi olla myös rikosasiaa hoitavan syyttäjän muista virkatehtävistä johtuvista esteistä ja oikeudenkäyntiin liittyvistä aikatauluista. Perusteluissa esitetyin tavoin kyseessä tulee olla erityinen syy (HE, s. 29).

Perustuslakivaliokunnan tavoin lakivaliokunta katsoo, että siirron tulee perustua nimenomaan syyttäjään nähden esimiesasemassa olevan päätökseen. Syyttäjän toiminnan asianmukaisen johtamisen ja erityisesti syyttäjien työtaakkojen tasapuolisuudesta huolehtimisen kannalta on tärkeää, että 21 §:ssä tarkoitetuista syyteasioiden työnjohdollisista siirroista päättävät asianomaiset esimiehet. Valiokunta katsoo kuitenkin, että syyttäjän itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta johtuen asioita luovuttavan syyttäjän suostumus siirtoihin on kuitenkin tarpeen lukuun ottamatta

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

tilannetta, jossa syyttäjä on tosiasiallisesti kokonaan estynyt hoitamasta kysymyksessä olevaa syyttäjäntehtävää. Esimerkkinä viimeksi mainitusta voi olla esimerkiksi sairastapaus, jossa suostumusta ei käytännössäkään olisi mahdollista saada.

Edellä todetun perusteella lakivaliokunta ehdottaa, että 21 § jaetaan kahteen momenttiin, joissa ensimmäisessä säädetään tilanteista, joissa syyttäjä on estynyt hoitamasta syyttäjäntehtäväänsä ja esimies siirtää tämän vuoksi rikosasioita toisen syyttäjän hoidettavaksi. Näissä tilanteissa ei edellytetä asioita luovuttavan syyttäjän suostumusta.

Lakivaliokunnan ehdottamassa uudessa 2 momentissa säädetään muista tilanteista, joissa siirto on mahdollinen. Tällöin siirto olisi mahdollinen vain erityisestä syystä. Valiokunta katsoo, että tällainen erityinen syy voi olla käsillä tilanteissa, jotka liittyvät joutuisan oikeudenkäynnin järjestämiseen, työn tasaamiseen, erityisosaamiseen taikka muihin vastaaviin tilanteisiin, joissa siirto erityisestä syystä on tarkoituksenmukaista. Valiokunta korostaa sitä, että 1 momentin ja valiokunnan ehdottaman uuden 2 momentin osalta tarkoitus on, että asian siirto on selkeästi poikkeus siitä pääsäännöstä, että kukin syyttäjä hoitaa hänelle määrätty tehtävät.

Asetuksenantovaltuudet

Esityksen 1. lakiehdotuksen 29 § sisältää säännökset asetuksenantovaltuuksista. Pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muun muassa syyttäjien tehtävistä ja niihin määräämisestä. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 4) pitänyt syyttäjän toiminnan riippumattomuuden kannalta ongelmallisena, että valtioneuvosto voisi asetuksella säätää syyttäjälle kuuluvien lainkäyttötehtävien sisällöstä tai hoitamisesta. Valtuutussäännöstä on lausunnon mukaan tältä osin välttämätöntä täsmentää niin, että asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ainoastaan syyttäjien hallinnollisista tehtävistä, mikä vastaisi myös esityksen perusteluja (HE, s. 32). Tällainen muutos on lausunnon mukaan edellytyksenä sille, että 1. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Lakivaliokunta pitää perustuslakivaliokunnan huomiota tärkeänä. Lakivaliokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 29 §:n 2 momentin sanamuotoa tarkistetaan lisäämällä momenttiin sana ”hallinnollisista” siten, että momentista käy ilmi, että asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä nimenomaan syyttäjien hallinnollisista tehtävistä.

Lakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 4) todettuun seikkaan koskien hallituksen esityksen liitteenä olevan asetusluonnoksen 16 §:n sääntelyä hallintokanteluasioiden ratkaisemisesta. Lausunnon mukaan pykälän 2 momentista voi saada sen käsityksen, että siinä pyritään epäsuorasti sääntelemään ylimpien laillisuusvalvojen tehtävänjakoa. Perustuslain 110 §:n 2 momentin mukaan oikeuskanslerin ja oikeusasia-miehen välisestä tehtävien jaosta voidaan säätää lailla, kaventamatta kuitenkaan kummankaan laillisuusvalvontaa koskevaa toimivaltaa. Lakivaliokunta painottaa, että edellä todettu on syytä huomioida annettaessa valtioneuvoston asetusta.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Apulaispäälikkö

Esityksen 1. lakiehdotuksen 18 §:n 2 momentin mukaan johtavan aluesyyttäjän apuna voi toimia yksi tai useampi apulaispäälikkö.

Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 5) todennut, että apulaispäälikön asema, tehtävä ja toimivaltuudet sekä näiden suhde syyttäjän tehtäviin jäävät lakiehdotuksessa varsin epäselviksi. Lausunnon mukaan lain 19 §:stä tosin käy epäsuorasti ilmi, että hallinnollisia asioita voidaan työjärjestyksellä määrätä apulaispäälikön ratkaistaviksi. Apulaispäälikköä koskevaa perussääntelyä laissa on perustuslain syyttäjälaitosta koskevasta sääntelystä johtuen syytä täsmentää.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 18 §:n 2 momentin mukaan syyttäjäaluetta johtaa johtava aluesyyttäjä. Johtavan aluesyyttäjän apuna voi toimia yksi tai useampi apulaispäälikkö. Ehdotetun syyttäjälaitoslain 29 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muun ohella syyttäjien tehtävistä ja niihin määräämisestä. Esityksen liitteenä olevan syyttäjälaitoksesta annettavan valtioneuvoston asetuseräluonnoksen 9 §:ssä säädettäisiin, että apulaispäälikön määrää tehtävänsä valtakunnansyyttäjän toimisto syyttäjäalueen esityksestä. Määräys annetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Lakiehdotuksen 7 §:ssä apulaispääliköitä ei ole mainittu syyttäjinä.

Lakivaliokunnan saaman selvityksen mukaan apulaispääliköitä koskevaa sääntelyn perusratkaisua ja apulaispääliköiden roolia ei esitetä muutettavaksi nykyisestä. Esityksessä on voimassa olevaa syyttäjälaitoslain (439/2011) 17 §:n 2 momenttia asiallisesti vastaava säännös apulaispääliköistä. Ehdotetun 18 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE, s. 28) viitataan siihen, että apulaispäälikön määräämisestä tehtävänsä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Voimassa olevan nykyisen syyttäjälaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1390/2011) 11 §:n mukaan valtakunnansyyttäjänvirasto määrää syyttäjänviraston esityksestä kihlakunnansyyttäjän toimimaan syyttäjänviraston apulaispäälikönä 4 vuoden määräajan. Syyttäjälaitoksesta annettavan valtioneuvoston asetuksen 9 §:ään on tarkoitus edellä selostetuin tavoin sisällyttää vastaavan kaltaisen säännös. Tarkoitus on, että kyseeseen tulee henkilö, joka on nimitetty syyttäjän virkaan.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan apulaispäälikön tehtävämääräyksessä on kyse lähiesimiehenä toimimisesta ja muista hallinnollisista tehtävistä. Apulaispäälikkö on myös syyttäjänvirassa toimiva itsenäinen syyttäjä, joka hoitaa lainkäyttötehtäviä riippumattomasti. Tehtävärakenteella ei ole tarkoitus sivuuttaa laissa määrättyä virkarakennetta. Näin ollen apulaispäälikön syyttäjävirkkaa ei ole tarpeellista perustaa.

Asiassa saamaansa selvitystä arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että voimassa olevaa apulaispäälikön roolia ja tehtäviä vastaava perusratkaisu on asianmukainen. Apulaispäälikköä koskevaa perussääntelyä on kuitenkin syytä selvittää laissa siten, että lakiehdotuksen 18 §:stä käy selkeästi ilmi, että apulaispääliköt ovat kyseiseen tehtävään määrättyjä syyttäjiä ja että apulaispäälikön tehtäviin määrätty syyttäjät hoitavat syyttäjän tehtäviensä lisäksi heille määrättyjä hallinnollisia tehtäviä syyttäjäalueilla. Lakivaliokunta ehdottaa edellä mainitun täsmennyksen sisällyttämistä 1. lakiehdotuksen 18 §:ään.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Lakivaliokunta on edellä asetuksenantovaltuuksien osalta ehdottanut, että 1. lakiehdotuksen 29 §:n 2 momentin sanamuotoa tarkistetaan lisäämällä momenttiin sana ”hallinnollisista” siten, että momentista käy ilmi, että asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä nimenomaan syyttäjien hallinnollisista tehtävistä.

Apulaispäällikköä koskevan laissa olevan perussääntelyn selventämiseksi lakivaliokunta ehdottaa lisäksi, että 29 §:n 2 momentin asetuksenantovaltuutta koskevaa säännöstä täsmennetään lisäksi siten, että valtioneuvoston asetuksella mahdollisesti annettavien tarkempien säännösten luetteloon lisätään maininta apulaispäällikön tehtävästä ja siihen määrittämisestä.

Lakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että esityksen liitteenä olevan valtioneuvoston asetuseräluonnoksen 9 §:ää on perusteltua tarkistaa siten, että siinä mainitaan nykyistä valtioneuvoston asetuksen 11 §:ää vastaavasti ne syyttäjän virat, jotka voivat tulla tehtävään määrättyiksi.

Virkasyytteen käsittely

Esityksen 1. lakiehdotuksen 27 § sisältää säännökset virkasyytteen käsittelystä. Pykälän 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjää ja apulaisvaltakunnansyyttäjää syytetään virkarikoksesta korkeimmassa oikeudessa. Syyttäjänä on joko valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies. Pykälän 2 momentin mukaan valtiosyyttäjää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Syyttäjänä on joko oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Pykälän 3 momentin mukaan johtavaa aluesyyttäjää, erikoissyyttäjää, aluesyyttäjää ja apulaissyyttäjää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Syyttäjänä on valtakunnansyyttäjä tai hänen määräämänsä syyttäjä.

Ehdotetun sääntelyn muutoksena nykytilaan on erityisesti se, että myös valtiosyyttäjän virkarikosten osalta syyttäjänä on oikeusasiamies tai oikeuskansleri. Lakivaliokunta pitää lähtökohtaisesti perusteltuna, että valtiosyyttäjän virkarikoksien osalta syyteoikeuden käyttöön liittyvä harkinta on siirretty syyttäjälaitoksen ulkopuolelle. Muutos on syyteoikeuden käytön ulkoisen uskottavuuden kannalta asianmukainen.

Valiokunta kiinnittää huomiota kuitenkin siihen, että ehdotetun 3 momentin mukaisesti johtavan aluesyyttäjän, erikoissyyttäjän, aluesyyttäjän ja apulaissyyttäjän osalta syyteoikeuden käyttöön liittyvä harkinta säilyisi edelleen syyttäjälaitoksen sisällä. Esityksen perusteluiden (HE, s. 31) mukaan, koska kaikki syyttäjät toimivat yhdessä virastossa, määräisi valtakunnansyyttäjä syyttäjän näihin virkarikosasioihin lakiehdotuksen 24 §:n esteellisyysäännökset huomioon ottaen. Edelleen perusteluiden mukaan syyttäjä voitaisiin määrätä toiselta alueelta tai valtakunnansyyttäjän toimistosta.

Lakiehdotuksen 24 §:n 1 momentti sisältää 6-kohtaisen luettelon esteellisyysperusteista. Mainittu pykälän 1—5 kohtien osalta esteellisyystilanteet lienevät helposti vältettävissä. Sen sijaan momentin 6 kohdan peruste ei ole tältä osin yhtä selväpiirteinen. Sen mukaan syyttäjä on esteellinen, jos muu kuin 1—5 kohdassa tarkoitettu seikka on omiaan antamaan perustellun aiheen epäillä hänen puolueettomuuttaan asiassa. Lakivaliokunta toteaa, että on merkityksellistä, voiko ulkopuoliselle tarkkailijalle syntyä epäily puolueettomuudesta eli onko ulkoisten tosiseikkojen perusteella oikeutettua aihetta epäillä puolueettomuutta.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Lakivaliokunta katsoo, että syyttäjien virkasyyteasioiden käsittelyn ulkoisen uskottavuuden parantamisen kannalta on perusteltua, että ehdotetusta virkasyytteen käsittelyä koskevasta 27 §:n 3 momentista poiketen myös alempien syyttäjien virkasyyteasioiden käsittelyn osalta syyte-oikeuden käyttöön liittyvä harkintavalta etäännytetään syyttäjälaitoksen ulkopuolelle.

Edellä todetuvin tavoin 27 §:n 2 momentin mukaan valtionsyyttäjän osalta syyttäjänä on joko oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Säännöksessä ei todeta, että syyttäjänä voisi olla vaihtoehtoisesti heidän määräämänsä syyttäjä. Lakivaliokunnan näkemyksen mukaan ei ole tarkoituksenmukaista, että valtionsyyttäjän virkarikossyytettä ehdottomasti aina ajaisi ylin laillisuusvalvoja. Sama koskee johtavien aluesyyttäjien, erikoissyyttäjien, aluesyyttäjien ja apulaissyyttäjien virkarikoksia, joiden osalta valiokunta edellä selostetuvin tavoin katsoo olevan perusteltua etäännyttää syyteoikeuden käyttöön liittyvä harkintavalta syyttäjälaitoksen ulkopuolelle.

Valiokunta kiinnittää tältä osin huomiota perustuslain 110 §:ään koskien oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen syyteoikeutta. Pykälän 1 momentissa säädetään syytteen nostamisesta tuomaria vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoinnissa. Momentin toisen virkkeen mukaan nämä voivat ajaa syytettä tai määrätä syytteen nostettavaksi myös muussa laillisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa. Nyt ehdotettu lainsäädäntö ei vaikuta millään tavoin kyseiseen perustuslain säännöksen. Valiokunta kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että myöskään sen sanamuodon mukaan ylimmillä laillisuusvalvoilla ei ole velvollisuutta itse ajaa syytettä siinä tarkoitetuissa asioissa.

Edellä selostetun perusteella lakivaliokunta ehdottaa 1. lakiehdotuksen virkasyytteen käsittelyä koskevan 27 §:n 2 ja 3 momentin säännöksiä tarkistettaviksi siten, että 2 momenttiin sisällytetään valtionsyyttäjän lisäksi johtava aluesyyttäjä, erikoissyyttäjä, aluesyyttäjä ja apulaissyyttäjä. Tämän lisäksi 2 momenttiin lisätään mahdollisuus siihen, että syyttäjänä voi olla myös oikeuskanslerin tai oikeusasiamiehen määräämä syyttäjä. Lakivaliokunnan ehdotuksen myötä 3 momentti voidaan poistaa.

Lakivaliokunta toteaa lisäksi, että tilanteessa, jossa ylimmät laillisuusvalvojat päättävät määrätä asiaan syyttäjän, on käytännössä perusteltua, että he keskustelevat valtakunnansyyttäjän kanssa siitä, kuka syyttäjä on osaamisensa, työtilanteensa ja muiden erityisten seikkojen perusteella sopiva tehtävään. Tämä keskustelu on hyvä käydä jo hyvissä ajoin ennen laillisuusvalvojan syytemääräyksen antamista, jotta syytettä ajavalla syyttäjällä on mahdollisuus perehtyä asiaan jo esitutkinnan aikana.

Virkojen muuttaminen viraston yhteisiksi

Esityksen mukaan (HE, s. 13) Syyttäjälaitoksen virat ovat jatkossa valtionhallinnossa vakiintuneen käytännön mukaisesti Syyttäjälaitoksen yhteisiä, jotta virastoa voidaan organisoida tarkoituksenmukaisen töiden järjestelyn edellyttämällä tavalla.

Tämän kannalta merkityksellisiä ovat esityksen 1. lakiehdotuksen 34 §:n sisältämät henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan henkilöstön asemasta säädetään valtion virkamieslain (750/1994) 2 luvussa. Pykälän 2 momentin mukaan tämän lain tullessa voimaan syyttäjänvirastojen ja Valtakunnansyyttäjänviraston virat muuttuvat Syyttäjälaitoksen yh-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

teisiksi viroiksi. Tässä tarkoitettu viran muuttuminen ei momentin mukaan edellytä virkaan nimetetyn virkamiehen suostumusta.

Pykälän 3 momentin mukaan tämän lain tullessa voimaan syyttäjänvirastojen johtavan kihlakunnansyyttäjän virat lakkaavat ja virkasuhteet päättyvät ilman irtisanomista. Johtavat kihlakunnansyyttäjät siirtyvät aluesyyttäjän virkaan lain voimaantuloajankohdan mukaisten toimipaikkojensa mukaisille alueille ja yksiköihin. Kihlakunnansyyttäjien virat muuttuvat aluesyyttäjien viroiksi, ja virat sijoittuvat lain voimaantuloajankohdan mukaisten toimipaikkojensa mukaisille alueille ja yksiköihin.

Esityksen mukaan (HE, s. 14) viran siirtämiseen ja sijoittamiseen sovelletaan yleisiä virkamieslain säännöksiä. Valtion virkamieslaki on kaikkia valtion virkamiehiä yhdenmukaisesti koskeva yleislaki, joka sisältää kattavasti yhtäältä valtion toimintojen järjestämisen kannalta tarpeellisen ja toisaalta valtion henkilöstön oikeusturvan varmistavan sääntelyn. Valtion viraston yhteiset virat voidaan sijoittaa viraston tehtävän hoitamiseksi viraston sisällä tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valiokunnan käsittelyssä on ilmennyt epäselvyyttä erityisesti sen osalta, milloin ja missä tilanteessa viran sijoittaminen toiselle paikkakunnalle voi uudistuksen yhteydessä ja toisaalta sen jälkeen tapahtua ilman virkamiehen suostumusta. Tämän johdosta lakivaliokunta esittää käsityksensä tältä osin seuraavaa.

Virkamieslain 5 a § koskee valtionhallinnon toimintojen uudelleenjärjestelyä. Kyseinen 5 a § koskee organisaation muuttumishetkeä, eli tässä tapauksessa hetkeä, jolloin valtakunnansyyttäjänvirasto ja syyttäjänvirastot yhdistyvät Syyttäjälaitokseksi, ja tulee sovellettavaksi tällöin. Virkamieslain 5 a §:ssä tarkoitetun tavoin virkamiehen suostumus ei ole tarpeen, jos virka siirretään virkamiehen työssäkäyntialueella tai työssäkäyntialueelle. Kääntäen, suostumus on tarpeen siirrettäessä virka työssäkäyntialueen ulkopuolelle. Virkamieslain 5 a §:n käytännön merkitystä ja tarvetta nyt käsiteltävän esityksen yhteydessä vähentävät asiallisesti kuitenkin ehdotetun 34 §:n 3 momentin siirtymäsäännökset siinä tarkoitettujen syyttäjän virkojen sijoittumisesta lain voimaantuloajankohdan mukaisten toimipaikkojen alueille ja yksiköihin.

Myöhemmin, ehdotetun lain jo tultua voimaan, virat ovat 34 §:n 2 momentin mukaisesti muuttuneet Syyttäjälaitoksen yhteisiksi. Tällöin ei suostumukseen liittyvien kysymysten osalta ole enää kyse virkamieslain 5 a §:ssä tarkoitetuista uudelleenjärjestelytilanteista. Myöskään virkamieslain 5 §:ssä tarkoitetut säännökset virkamiehen suostumuksen edellyttämisestä eivät koske tilanteita, joissa on kyse viraston yhteisen viran sijoituspaikan muuttumisesta viraston sisällä.

Virkamieslaissa ei ole erityistä säännöstä yhteisen viran sijoittamisesta viraston sisällä. Virkamieslain 27 §:n 3 momentti sisältää kuitenkin asiaan liittyvän säännöksen, jonka mukaan, jos virastoon perustettu virka sijoitetaan toiselle paikkakunnalle eikä virkamies perustellusta syystä siirry työskentelemään tällä paikkakunnalla, virkamies voidaan irtisanoa tämän pykälän nojalla eli ns. taloudellisilla tai tuotannollisilla perusteilla sen sijaan, että irtisanominen tapahtuisi yksilöllisellä, virkamiehestä johtuvalla perusteella. Irtisanomisperuste voi olla merkityksellinen irtisanomisen jälkeisten oikeuksien kannalta.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Virkamiehen oikeusturva sellaisessa tilanteessa, jossa yhteinen virka on tarkoitus sijoittaa toiselle paikkakunnalle, perustuu ennen sijoittamista käytävään yhteistoimintamenettelyyn (laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa (1233/2013) 15 §) sekä mahdollisuuteen valittaa sijoittamispäätöksestä silloin, jos viran sijoituspaikkakunta muuttuu (virkamieslain 57 §:n 3 mom. 2 kohta ja 4 mom.). Lisäksi virkamies voi valittaa irtisanomispäätöksestä virkamieslain 57 §:n perusteella. Selvää on, että virkamiestä tulee kuulla sijoitettaessa yhteinen virka toiselle paikkakunnalle.

Valiokunta katsoo, että esityksen mukainen ehdotus virkojen muuttamisesta Syyttäjälaitoksen yhteiseksi on lähtökohtaisesti perusteltu. Virkojen muuttaminen viraston yhteiseksi vastaa saadun selvityksen mukaan yleistä kehitystä valtionhallinnossa. Valiokunta katsoo, että viraston yhteiset virat mahdollistavat viraston kokonaisvaltaisen henkilöstösuunnittelun paremmin kuin viraston pieneen osaan perustetut virat. Oikein kohdistetut resurssit ovat merkityksellisiä myös rikosasioiden sujuvan käsittelyn ja sen myötä rikosasioiden asianosaisten oikeusturvan kannalta.

Esityksen perusteluiden (HE, s. 14) mukaan tilanteet, joissa myöhemmin voisi ilmetä tarve viran sijoittamiseen toiselle paikkakunnalle, olisivat harvinaisia. Valiokunta korostaa perusteluissa todettua seikkaa siitä, että tällainen tilanne voisi tulla eteen lähinnä silloin, jos yksikkö, jossa virkamies työskentelee, lakkaa tai virkamiehen tehtävät tai viraston mahdollisuudet tarjota virkamiehelle tehtäviä suoritettavaksi olennaisesti tai muutoin kuin tilapäisesti vähenevät.

Hallituksen esitystä ja saamaansa selvitystä kokonaisuutena arvioituaan lakivaliokunta katsoo, että ehdotettu sääntely koskien yhteisiä virkoja on asianmukainen. Valiokunta katsoo, että syyttäjälaitoslaissa ei ole tarpeen säätää esitetystä poiketen viran siirtämisestä tai sijoittamisesta virkamieslaista poikkeavasti. Itsestään selvää on, että säännöksiä tulee soveltaa objektiivisesti ja muun muassa edelläkuvatunlaisissa tilanteissa. Valiokunta katsoo, että ehdotettu sääntely ei näin ollen vaaranna esimerkiksi syyttäjän riippumattomuutta lainkäyttötehtävissä.

Voimaantulo

Hallituksen esitykseen kirjatun mukaisesti lakien on tarkoitus tulla voimaan 31.10.2018. Ottaen huomioon asian käsittelyvaihe alun perin suunniteltu aikataulu ei ole mahdollinen. Lakivaliokunnan oikeusministeriöltä saaman selvityksen mukaan uudistus voi tulla voimaan 1.7.2019 lukien, mikäli lait hyväksytään vuoden 2018 loppuun mennessä. Toisaalta lakivaliokunnan saamassa lausuntopalautteessa on tuotu esiin tarve myöhäisemmälle voimaantuloajankohdalle. Lakivaliokunta toteaa, että oleellista on, että uudistuksen asianmukaisen voimaantulon järjestelyyn, nimitysasioihin sekä muihin hallinnollisiin järjestelyihin varataan tarvittava ja riittävä aika. Lakivaliokunta painottaa edellä mainittujen seikkojen huomioon ottamista voimaantuloajankohdasta päätettäessä. Edellä todetun valossa valiokunta katsoo olevan perusteltua, että lait tulevat esitykseen kirjatusta aikataulusta poiketen voimaan aikaisintaan syksyllä 2019.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki syyttäjälaitoksesta

1 luku. Tehtävät ja organisaatio

Luvun otsikko. Edellä yleisperusteluissa syyttäjän ja Syyttäjälaitoksen riippumattomuuden osalta selostetuista Syyttäjälaitoksen itsenäiseen ja riippumattomaan asemaan liittyvistä syistä lakivaliokunta ehdottaa *1 luvun otsikon* täydentämistä maininnalla syyttäjälaitoksen asemasta. Lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa luvun otsikkona on ”Syyttäjälaitoksen asema, tehtävät ja organisaatio”.

1 §. Soveltamisala. Edellä yleisperusteluissa syyttäjän ja Syyttäjälaitoksen riippumattomuuden osalta selostetuista Syyttäjälaitoksen itsenäiseen ja riippumattomaan asemaan liittyvistä syistä ja edellä ehdotettua luvun otsikon muutosta vastaavasti lakivaliokunta ehdottaa *1 §:n* täydentämistä siten, että siihen lisätään maininta Syyttäjälaitoksen asemasta. Lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa 1 §:n mukaan tässä laissa säädetään Syyttäjälaitoksen asemasta, tehtävistä ja hallinnosta sekä syyttäjien tehtävistä.

2 §. Syyttäjälaitoksen tehtävä. Edellä yleisperusteluissa syyttäjän ja Syyttäjälaitoksen riippumattomuuden osalta selostetuista Syyttäjälaitoksen itsenäiseen ja riippumattomaan asemaan liittyvistä syistä lakivaliokunta ehdottaa, että *pykälän otsikko* muutetaan kuulumaan muotoon ”Syyttäjälaitoksen asema ja tehtävä”. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että *2 §:ään* lisätään maininta Syyttäjälaitoksen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta. Valiokunnan ehdottamassa muodossa 2 §:n mukaan Syyttäjälaitos vastaa itsenäisesti ja riippumattomasti syyttäjäntoimen järjestämisestä.

2 luku. Syyttäjät ja syyttäjän tehtävät

10 §. Syyttäjän toimivalta. Ehdotetun pykälän mukaan syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta. Pykälän toisen virkkeen mukaan syyttäjä on toimivaltainen syyttäjäntehtävissä koko maassa.

Edellä yleisperusteluissa syyttäjän ja Syyttäjälaitoksen riippumattomuuden osalta selostetuista syistä valiokunta katsoo, että pykälää on perusteltua täydentää siten, että siinä itsenäisen ja riippumattoman syyteharkintavallan lisäksi tuodaan esiin se, että syyttäjä tekee itsenäisesti ja riippumattomasti kaikki päätösvaltaansa kuuluvat, rikosoikeudellisen vastuun toteuttamista koskevat ratkaisut käsiteltävänä olevassa rikosasiassa. Edellä todetun perusteella lakivaliokunta ehdottaa, että *10 §* muutetaan kuulumaan seuraavasti: Syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta. Syyttäjä tekee itsenäisesti ja riippumattomasti päätösvaltaansa kuuluvat, rikosoikeudellisen vastuun toteuttamista koskevat ratkaisut käsiteltävänä olevassa rikosasiassa. Syyttäjä on toimivaltainen syyttäjäntehtävissä koko maassa.

17 §. Nimittäminen. Pykälä sisältää säännökset syyttäjien nimittämisestä. Pykälän 3 momentin mukaan johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään enintään viiden vuoden määräajaksi. Edellä yleisperusteluissa johtavan aluesyyttäjän määräaikaisuuden osalta esitetyistä syistä valiokunta ehdottaa pykälän *3 momentin* tarkistamista siten, että johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi.

3 luku. Johtaminen ja asioiden ratkaiseminen

18 §. Johtaminen. Pykälän 2 momentin mukaan syyttäjääluetta johtaa johtava aluesyyttäjä. Johtavan aluesyyttäjän apuna voi toimia yksi tai useampi apulaispäälikkö.

Edellä yleisperusteluissa apulaispäällikön aseman ja apulaispäällikköä koskevan sääntelyn osalta selostetuista syistä lakivaliokunta ehdottaa, että apulaispäällikköä koskevaa laissa olevaa perussääntelyä selvennetään siten, että lakiehdotuksen 18 §:stä käy selkeästi ilmi, että apulaispäälliköt ovat kyseiseen tehtävään määrättyjä syyttäjiä ja että apulaispäällikön tehtäviin määrätty syyttäjät hoitavat syyttäjän tehtäviensä lisäksi heille määrättyjä hallinnollisia tehtäviä syyttäjälalueilla. Lakivaliokunta ehdottaa edellä mainitun täsmennyksen sisällyttämistä *18 §:n 2 momenttiin*.

Lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa 18 §:n 2 momentti kuuluu seuraavasti: Johtavan aluesyyttäjän apuna voi toimia yksi tai useampi apulaispäällikkönä toimiva syyttäjä. Apulaispäälliköt hoitavat syyttäjän tehtäviensä lisäksi heille määrättyjä hallinnollisia tehtäviä syyttäjälalueella.

21 §. Rikosasian siirtäminen toiselle syyttäjälle. Pykälän mukaan syyttäjä voi antaa käsiteltävänä olevan rikosasian toisen syyttäjän tehtäväksi tämän suostumuksella, jos se on asian laatu ja muut seikat huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Tämä edellyttää kummankin syyttäjän esimiehen suostumusta.

Edellä yleisperusteluissa rikosasioiden siirtämisen osalta sekä perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 4) todetuista sääntelyjärjestykseen liittyvistä syistä lakivaliokunta ehdottaa sääntelyn tarkistamista siten, että säännöksistä käy ilmi siirron perustuminen syyttäjään nähden esimiesasemassa olevan päätökseen. Lisäksi valiokunta ehdottaa tarkistettavaksi ja tiukennettavaksi asian siirtämisen edellytyksiä.

Edellä todetun perusteella lakivaliokunta ehdottaa, että *21 §* jaetaan kahteen momenttiin, joissa ensimmäisessä (*1 mom.*) säädetään tilanteista, joissa syyttäjä on estynyt hoitamasta syyttäjän tehtäväänsä ja esimies siirtää tämän vuoksi rikosasioita toisen syyttäjän hoidettavaksi. Näissä tilanteissa ei edellytetä asioita luovuttavan syyttäjän suostumusta.

Lakivaliokunnan ehdottamassa *uudessa 2 momentissa* säädetään muista tilanteista, joissa siirto on mahdollinen. Tällöin siirto on mahdollinen vain erityisestä syystä. Tällainen erityinen syy voi olla käsillä tilanteissa, jotka liittyvät joutuisan oikeudenkäynnin järjestämiseen, työn tasaamiseen, erityisosaamiseen taikka muihin vastaaviin tilanteisiin, joissa siirto erityisestä syystä on tarkoituksenmukaista. Valiokunnan ehdottamassa 2 momentissa edellytyksenä on sen syyttäjän suostumus, jolta asia siirretään.

Lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa 21 § kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Syyttäjän ollessa toisen virkatehtävän vuoksi tai muusta syystä estynyt hoitamasta syyttäjäntehtäväänsä, esimies voi siirtää hänen käsiteltävänä olevia rikosasioita toisen syyttäjän hoidettavaksi. (1 mom.)

Esimies voi erityisestä syystä siirtää alaisensa syyttäjän käsiteltävänä olevia rikosasioita toisen syyttäjän hoidettavaksi, jos se on joutuisan oikeudenkäynnin järjestämisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen taikka muun vastaavan syyn vuoksi tarkoituksenmukaista. Tämä edellyttää rikosasiaa käsittelevän syyttäjän suostumusta. (2 mom.)

4 luku. Erinäiset säännökset

27 §. Virkasyytteen käsittely. Pykälä sisältää säännökset virkasyytteen käsittelystä. Pykälän 1 momentin mukaan valtakunnansyyttäjää ja apulaisvaltakunnansyyttäjää syytetään virkarikoksesta korkeimmassa oikeudessa. Syyttäjänä on joko valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies. Pykälän 2 momentin mukaan valtionsyyttäjää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Syyttäjänä on joko oikeuskansleri tai oikeusasiamies. Pykälän 3 momentin mukaan johtavaa aluesyyttäjää, erikoissyyttäjää, aluesyyttäjää ja apulaissyyttäjää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Syyttäjänä on valtakunnansyyttäjä tai hänen määräämänsä syyttäjä.

Edellä yleisperusteluissa esitetyistä virkarikoksia koskevan syyteharkinnan puolueettomuuteen ja ulkoiseen uskottavuuteen liittyvistä syistä lakivaliokunta ehdottaa, että myös johtavan aluesyyttäjän, erikoissyyttäjän, aluesyyttäjän ja apulaissyyttäjän osalta virkasyyteasioiden käsittelyn osalta syyteoikeuden käyttöön liittyvä harkintavalta etäännytetään syyttäjälaitoksen ulkopuolelle lisäämällä mainitut syyttäjät pykälän 2 momenttiin, joka ehdotuksessa koskee vain valtionsyyttäjiä. Lisäksi yleisperusteluissa esitetyistä syistä valiokunta ehdottaa *2 momenttia* tarkistettavaksi siten, että syyttäjänä voi tulla kyseeseen myös oikeuskanslerin tai oikeusasiamiehen määräämä syyttäjä. Valiokunta ehdottaa lisäksi teknistä tarkistusta, jonka mukaisesti myös 2 momentissa käytetään 1 momenttia vastaavasti muotoilua ”valtioneuvoston oikeuskansleri” ja ”eduskunnan oikeusasiamies”. Valiokunnan edellä olevan ehdotuksen myötä pykälän *3 momentti* on tarpeeton ja se voidaan poistaa.

29 §. Tarkemmat säännökset. Ehdotettu 29 § sisältää säännökset asetuksenantovaltuuksista. Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Syyttäjälaitoksen organisaatiosta ja syyttäjälajeista, henkilöstöstä, syyttäjien tehtävistä ja niihin määräämisestä, syyttäjien nimittämisestä määräajaiseen virkasuhteeseen sekä henkilöstön virkasuhdetta koskevasta päätösvallassa.

Edellä yleisperusteluissa asetuksenantovaltuuksien osalta selostetuista ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 25/2018 vp, s. 4) esitetyistä säätämisjärjestykseen liittyvistä syistä lakivaliokunta ehdottaa, että valtuutussäännöstä täsmennetään niin, että asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä ainoastaan syyttäjien hallinnollisista tehtävistä.

Edelleen yleisperusteluissa apulaispäällikön aseman ja apulaispäällikköä koskevan sääntelyn osalta selostetuista syistä lakivaliokunta ehdottaa apulaispäällikköä koskevan laissa olevan perussääntelyn selkeyttämiseksi, että *2 momentin* asetuksenantovaltuutta koskevaan säännökseen lisätään maininta apulaispäällikön tehtävästä ja siihen määräämisestä.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Lakivaliokunnan ehdottamassa muodossa 2 momentti kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti: Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Syyttäjälaitoksen organisatiosta ja syyttäjäalueista, henkilöstöstä, syyttäjien hallinnollisista tehtävistä ja niihin määräämisestä, apulaispäällikön tehtävästä ja siihen määräämisestä, syyttäjien nimittämisestä määräaikaiseen virkasuhteeseen sekä henkilöstön virkasuhdetta koskevasta päätösvallasta.

11. Laki tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta annetun lain 4 ja 14 §:n muuttamisesta

4 §. Tunnustamisesta ja mukauttamisesta päättävät viranomaiset. Ehdotetun 4 §:n 1 momentin 1 kohdassa on virheellisesti mainittu lakkautettu Kouvolan hovioikeuspiiri. Lakivaliokunta ehdottaa teknisenä korjauksena, että maininta Kouvolan hovioikeuspiiristä poistetaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 17/2018 vp sisältyvät 2.—10. ja 12. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 17/2018 vp sisältyvät 1. ja 11. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Syyttäjälaitoksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

1 luku

Syyttäjälaitoksen asema, tehtävät ja organisaatio

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään Syyttäjälaitoksen asemasta, tehtävistä ja hallinnosta sekä syyttäjien tehtävistä.

2 §

Syyttäjälaitoksen asema ja tehtävä

Syyttäjälaitos vastaa itsenäisesti ja riippumattomasti syyttäjäntoimen järjestämisestä.

3 §

Syyttäjälaitoksen organisaatio

Syyttäjälaitoksen keskushallintoyksikkönä toimii valtakunnansyyttäjän toimisto. Syyttäjälaitoksen toiminnan järjestämistä varten maa jakautuu syyttäjäalueisiin. Syyttäjäalueeseen kuuluu yksi tai useampi kunta.

Ylimpänä syyttäjänä ja syyttäjien esimiehenä toimii valtakunnansyyttäjä. Syyttäjälaitos kuuluu oikeusministeriön hallinnonalaan.

4 §

Valtakunnansyyttäjän toimiston tehtävät

Valtakunnansyyttäjän toimiston tehtävänä on:

- 1) ohjata ja kehittää Syyttäjälaitosta ja syyttäjäntoimintaa;
- 2) vastata Syyttäjälaitoksen toiminnan tuloksellisuudesta;
- 3) valvoa syyttäjien toiminnan laillisuutta ja yhdenmukaisuutta;
- 4) Syyttäjälaitoksen yleinen hallinto, viestintä ja koulutus;
- 5) hoitaa toimialaansa kuuluvaa kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä;
- 6) vastata poliisimiehen tekemäksi epäiltyjen rikosten tutkinnanjohtajina toimivien syyttäjien toiminnan järjestämisestä.

5 §

Syyttäjäalueen tehtävät

Syyttäjäalue vastaa syyttäjän tehtävien järjestämisestä alueellaan käsiteltävissä rikosasioissa. Rikosasioiden jakamisesta syyttäjäalueiden käsiteltäväksi voidaan määrätä aluejaosta poiketen,

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

jos se on tarpeen työn tasaamisen, käsittelyn joutuisuuden, erityisosaamisen tai muun erityisen syyn vuoksi.

Omalla toimialueellaan syyttäjäalue kehittää syyttäjäntoimintaa valtakunnansyyttäjän toimiston ohjauksessa, vastaa syyttäjäntoiminnan tuloksellisuudesta, valvoo syyttäjien toiminnan laillisuutta ja yhdenmukaisuutta sekä huolehtii viranomaisyhteistyöstä ja muusta syyttäjän tehtäviin liittyvästä yhteistyöstä.

Lisäksi syyttäjäalueen tehtävänä on huolehtia muista valtakunnansyyttäjän toimiston sille erikseen määrittämistä tehtävistä.

6 §

Ahvenanmaan syyttäjäalue

Ahvenanmaan maakunnassa syyttäjäntehtävien järjestämisestä alueellaan käsiteltävissä rikosasioissa vastaa Ahvenanmaan syyttäjäalue, ja sen toimipaikka on Maarianhamina.

Ahvenanmaan syyttäjäalueella käytettävästä kielestä ja henkilöstön kielitaidosta säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 6 luvussa.

Johtavaan maakunnansyyttäjään ja maakunnansyyttäjään sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään johtavasta aluesyyttäjästä ja aluesyyttäjästä.

2 luku

Syyttäjät ja syyttäjän tehtävät

7 §

Syyttäjät

Syyttäjiä ovat:

- 1) valtakunnansyyttäjä ja apulaisvaltakunnansyyttäjä;
- 2) valtionsyyttäjä;
- 3) johtava aluesyyttäjä ja johtava maakunnansyyttäjä;
- 4) erikoissyyttäjä;
- 5) aluesyyttäjä ja maakunnansyyttäjä;
- 6) apulaissyyttäjä.

Suomen kansallisesta jäsenestä Eurojustissa säädetään Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetussa laissa (742/2010).

8 §

Erityissyyttäjät

Erityissyyttäjiä ovat valtioneuvoston oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies, joiden syyteoikeudesta säädetään perustuslain 110 §:ssä.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

9 §

Syyttäjän tehtävät

Syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävään olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla.

10 §

Syyttäjän toimivalta

Syyttäjällä on itsenäinen ja riippumaton syyteharkintavalta. Syyttäjä tekee itsenäisesti ja riippumattomasti päätösvaltaansa kuuluvat, rikosoikeudellisen vastuun toteuttamista koskevat ratkaisut käsiteltävään olevassa rikosasiassa. Syyttäjä on toimivaltainen syyttäjätehtävissä koko maassa.

11 §

Valtakunnansyyttäjän tehtävät ylimpänä syyttäjänä ja ratkaisuvaltia

Valtakunnansyyttäjän tehtävänä on:

- 1) toimia syyttäjänä niissä asioissa, jotka hänelle lain mukaan kuuluvat tai jotka hän ottaa käsiteltävikseen;
- 2) päättää syyttäjän valituslupahakemuksen jättämisestä korkeimpaan oikeuteen ja syyttäjien edustamisesta korkeimmassa oikeudessa;
- 3) valvoa ja edistää syyttäjän toiminnan oikeudellista laatua ja yhdenmukaisuutta;
- 4) määrätä esitutkintalain (805/2011) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitetut, poliisimiehen tekemäksi epäiltyjen rikosten tutkinnanjohtajina toimivat syyttäjät.

Valtakunnansyyttäjä voi ottaa itse ratkaistavakseen alaiselleen syyttäjälle kuuluvan asian tai määrätä alaisensa syyttäjän ajamaan syytettä, jonka nostamisesta hän on päättänyt. Valtakunnansyyttäjä voi myös määrätä asian alaisensa syyttäjän syyteharkintaan.

Valtakunnansyyttäjä voi antaa nimetyille syyttäjänvirastaan virkavapaalla olevalle, toisessa virkasuhteessa olevalle virkamiehelle määrääjäksi sellaiset syyttäjänvaltuudet, joita tämä määrätyssä tehtävässään tarvitsee. Syyttäjänvaltuuksia käyttävään henkilöön sovelletaan muutoin, mitä syyttäjistä säädetään.

12 §

Apulaisvaltakunnansyyttäjä

Apulaisvaltakunnansyyttäjä toimii valtakunnansyyttäjän apuna ja sijaisena.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä ratkaisee hänen käsiteltäväkseen kuuluvat asiat samoin valtuuksin kuin valtakunnansyyttäjä.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

13 §

Valtionsyyttäjät

Valtakunnansyyttäjän toimistossa on valtionsyyttäjiä.

Valtionsyyttäjä toimii syyttäjänä hänen käsiteltäväkseen määrätyissä asioissa.

14 §

Erikoissyyttäjät

Erikoissyyttäjä toimii syyttäjänä erikoistumisalaansa kuuluvissa erityisen vaativissa rikosasioissa sekä muissa hänelle määrätyissä rikosasioissa.

15 §

Johtavat aluesyyttäjät, aluesyyttäjät ja apulaissyyttäjät

Johtavat aluesyyttäjät, aluesyyttäjät ja apulaissyyttäjät toimivat syyttäjänä syyttäjäalueella käsiteltävissä rikosasioissa ja muissa heille määrätyissä asioissa.

16 §

Kelpoisuusvaatimukset

Valtakunnansyyttäjän ja apulaisvaltakunnansyyttäjän kelpoisuusvaatimuksena on muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto, tehtävän edellyttämä monipuolinen kokemus sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus.

Muiden syyttäjien kelpoisuusvaatimuksena on muu oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto. Johtavien aluesyyttäjien kelpoisuusvaatimuksena on lisäksi käytännössä osoitettu johtamistaito.

17 §

Nimittäminen

Valtakunnansyyttäjän nimittämisestä säädetään perustuslaissa. Apulaisvaltakunnansyyttäjän nimittää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä.

Valtionsyyttäjän nimittää valtioneuvosto valtakunnansyyttäjän toimiston esityksestä.

Johtavan aluesyyttäjän, erikoissyyttäjän ja aluesyyttäjän nimittää valtakunnansyyttäjän toimisto. Johtavan aluesyyttäjän virkaan nimitetään enintään viiden vuoden määräajaksi, jollei erityisestä syystä ole perustetta nimittää tätä lyhyemmäksi määräajaksi.

Apulaissyyttäjän nimittää määräaikaiseen virkasuhteeseen syyttäjäalue.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

3 luku

Johtaminen ja asioiden ratkaiseminen

18 §

Johtaminen

Valtakunnansyyttäjän toimistoa johtaa valtakunnansyyttäjä.

Syyttäjäaluetta johtaa johtava aluesyyttäjä. Johtavan aluesyyttäjän apuna voi toimia yksi tai useampi apulaispäällikkönä toimiva syyttäjä. Apulaispäälliköt hoitavat syyttäjäntehtäviensä lisäksi heille määrättyjä hallinnollisia tehtäviä syyttäjäalueella.

19 §

Hallinnollisten asioiden ratkaiseminen

Valtakunnansyyttäjä ratkaisee koko Syyttäjälaitosta koskevat hallinnolliset asiat, jollei niitä ole säädetty tai määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi.

Valtakunnansyyttäjän toimistossa käsiteltävät hallinnolliset asiat ratkaisee valtakunnansyyttäjä, jollei asiaa ole säädetty tai määrätty muun virkamiehen ratkaistavaksi. Muun virkamiehen kuin valtakunnansyyttäjän tai apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaistavaksi ei voida antaa hallinnollista asiaa, joka on laissa säädetty valtakunnansyyttäjän ratkaistavaksi. Valtakunnansyyttäjä voi pidättää itselleen päätösvallan asiassa, jonka muu valtakunnansyyttäjän toimiston virkamies muuten saisi ratkaista.

Syyttäjäalueella käsiteltävät hallinnolliset asiat ratkaisee johtava aluesyyttäjä, jollei asiaa ole säädetty tai Syyttäjälaitoksen työjärjestyksellä määrätty apulaispäällikön tai muun virkamiehen ratkaistavaksi. Johtava aluesyyttäjä voi pidättää itselleen päätösvallan hallinnollisessa asiassa, jonka muu syyttäjäalueen virkamies muuten saisi ratkaista.

20 §

Rikosasioiden jakaminen

Rikosasiat on jaettava syyttäjien käsiteltäviksi siten, että asianosaisten oikeus saada asiansa ratkaistuksi riippumattomasti, puolueettomasti ja joutuisasti turvataan.

Valtakunnansyyttäjä voi määrätä samaan rikosasiaan useamman syyttäjän. Samalla tulee määrätä heidän keskinäisestä vastuunjaostaan. Johtava aluesyyttäjä voi antaa tällaisen määräyksen alaisuudessaan toimiville syyttäjille.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

21 §

Rikosasian siirtäminen toiselle syyttäjälle

Syyttäjän ollessa toisen virkatehtävän vuoksi tai muusta syystä estynyt hoitamasta syyttäjän tehtäväänsä, esimies voi siirtää hänen käsiteltävänä olevia rikosasioita toisen syyttäjän hoidettavaksi. Tämä edellyttää kummankin syyttäjän esimiehen suostumusta.

Esimies voi erityisestä syystä siirtää alaisensa syyttäjän käsiteltävänä olevia rikosasioita toisen syyttäjän hoidettavaksi, jos se on joutuisan oikeudenkäynnin järjestämisen, työn tasaamisen, erityisosaamisen taikka muun vastaavan synn vuoksi tarkoituksenmukaista. Tämä edellyttää rikosasiaa käsittelevän syyttäjän suostumusta.

4 luku

Erinäiset säännökset

22 §

Tiedonsaantioikeus

Syyttäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus maksutta saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä virkatehtävien suorittamista varten tarpeelliset tiedot ja asiakirjat, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista syyttäjälle tai tietojen käyttämistä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu.

Syyttäjällä on oikeus saada virkatehtävien suorittamista varten tarpeelliset tiedot yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Syyttäjällä on oikeus saada syyteharkinnassa tarvitsemiaan, sakkorangaistuksia ja niiden täytäntöönpanoa koskevia tietoja Oikeusrekisterikeskuksen sakkorekisteristä.

Syyttäjällä ei kuitenkaan ole 1 momentissa tarkoitettua oikeutta saada tietoja, jotka viranomaisen tai julkista tehtävää hoitamaan asetettu yhteisö on saanut luvan perusteella tieteellistä tutkimusta, tilastointia tai suunnittelu- ja selvitystehtäviä varten.

23 §

Vaitiolovelvollisuus ja vaitiolo-oikeus

Mitä poliisilain (872/2011) 7 luvun 1 §:ssä säädetään poliisin henkilöstöön kuuluvan vaitiolovelvollisuudesta ja 5 §:ssä ilmaisovelvollisuudesta, sovelletaan myös Syyttäjälaitoksen henkilöstöön kuuluvaan

Syyttäjällä on vaitiolo-oikeus poliisilain 7 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitetuista tiedoista, jotka hän on saanut toimiessaan esitutkintalain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettuna tutkinnanjohtajana.

Syyttäjän vaitiolovelvollisuudesta ja vaitiolo-oikeudesta hänen vahvistaessaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen säädetään rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta annetussa laissa (430/2017).

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Syyttäjälaitoksen henkilöstöön kuuluvan velvollisuudesta todistaa oikeudenkäynnissä 1 momentissa tarkoitettusta vaitiolovelvollisuudesta tai 2 momentissa tarkoitettusta vaitiolo-oikeudesta huolimatta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 3 momentissa.

24 §

Esteellisyys

Syyttäjä on esteellinen, jos:

- 1) hän tai hänen läheisensä on asianosainen;
- 2) asiassa on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen läheiselleen;
- 3) hän tai hänen läheisensä avustaa tai edustaa asianosaista taikka sitä, jolle asiassa on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;
- 4) hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen taikka siihen, jolle asiassa on odotettavissa hyötyä tai vahinkoa;
- 5) hän on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen tai hallintoneuvoston jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä tai julkisoikeudellisessa laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asiassa on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa; tai
- 6) muu kuin 1—5 kohdassa tarkoitettu seikka on omiaan antamaan perustellun aiheen epäillä hänen puolueettomuuttaan asiassa.

Syyttäjän läheisellä tarkoitetaan hallintolain (434/2003) 28 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja henkilöitä.

Syyttäjä saa esteellisenäkin ryhtyä toimeen, joka ei siedä viivytystä. Syyttäjän on ilmoitettava esteellisyydestään sille, joka määrää hänelle sijaisen.

25 §

Varallaolo

Valtakunnansyyttäjä voi järjestää syyttäjien virastoajan ulkopuolisen varallaolon tarkoituksenmukaisella tavalla.

Johtava aluesyyttäjä voi määrätä syyttäjän olemaan virastoaikana varalla, jos se on tarpeen syyttäjän tavoitettavuuden varmistamiseksi tämän päätösvaltaan kuuluvien kiireellisten asioiden ratkaisemiseksi.

Valtakunnansyyttäjän varallaolotehtävään määräämällä syyttäjällä on varalla ollessaan toimivalta päättää toimenpiteistä toisen syyttäjän käsiteltäväksi määrätyssä asiassa, jos toimenpide ei siedä viivytystä.

26 §

Asiamiehenä tai avustajana toimiminen

Syyttäjän oikeuteen toimia asiamiehenä tai avustajana oikeudenkäynnissä sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 3 §:ssä säädetään virkamiehestä ja yleisen tuomioistuimen lainoppineesta jäsenestä.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

Syyttäjän velvollisuudesta ajaa asianomistajan yksityisoikeudellista vaatimusta säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvun 9 §:ssä.

27 §

Virkasyytteen käsittely

Valtakunnansyyttäjää ja apulaisvaltakunnansyyttäjää syytetään virkarikoksesta korkeimmasa oikeudessa. Syyttäjänä on joko valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies.

Valtionsyyttäjää, johtavaa aluesyyttäjää, erikoissyyttäjää, aluesyyttäjää ja apulaissyyttäjää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Syyttäjänä on joko valtioneuvoston oikeuskansleri tai eduskunnan oikeusasiamies taikka valtioneuvoston oikeuskanslerin tai eduskunnan oikeusasiamiehen määräämä syyttäjä.

~~Johtavaa aluesyyttäjää, erikoissyyttäjää, aluesyyttäjää ja apulaissyyttäjää syytetään virkarikoksesta hovioikeudessa. Syyttäjänä on valtakunnansyyttäjä tai hänen määräämänsä syyttäjä.~~

28 §

Syyttäjälaitosta koskevien vahingonkorvausasioiden käsittely

Syyttäjälaitosta koskevien vahingonkorvausasioiden käsittelystä säädetään valtion vahingonkorvaustoiminnasta annetussa laissa (978/2014).

29 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella säädetään syyttäjien kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, muiden Syyttäjälaitoksen virkamiesten kuin syyttäjien kelpoisuudesta ja nimittämisestä sekä hallintokanteluasioiden ratkaisemisesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Syyttäjälaitoksen organisatiosta ja syyttäjälalueista, henkilöstöstä, syyttäjien hallinnollisista tehtävistä ja niihin määräämisestä, apulaispäällikön tehtävästä ja siihen määräämisestä, syyttäjien nimittämisestä määräaikaan virkasuhteeseen sekä henkilöstön virkasuhdetta koskevasta päätösvallasta.

30 §

Syyttäjälaitoksen työjärjestys

Työskentelyn järjestämisestä Syyttäjälaitoksessa määrätään valtakunnansyyttäjän vahvistamassa Syyttäjälaitoksen työjärjestyksessä. Työjärjestyksessä voidaan määrätä virkamiesten tehtävien hoitamisesta ja sijaisista, rikosasioiden jakamisesta syyttäjälalueella, syyttäjän tehtävien järjestämisestä, asioiden käsittelystä sekä muista Syyttäjälaitoksen hallintoon kuuluvista, toiminnan järjestämiseksi tarpeellisista asioista.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

5 luku

Voimaantulo

31 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan syyttäjälaitoksesta annettu laki (439/2011), jäljempänä kumottu laki.

32 §

Viittaussäännös

Mitä muualla laissa säädetään virallisesta syyttäjästä, sovelletaan syyttäjään.

Mitä muualla laissa säädetään Valtakunnansyyttäjänvirastosta, koskee valtakunnansyyttäjän toimistoa.

Mitä muualla laissa säädetään syyttäjänvirastosta, johtavasta kihlakunnansyyttäjästä ja kihlakunnansyyttäjistä, koskee vastaavasti syyttäjäaluetta, johtavaa aluesyyttäjää ja aluesyyttäjää.

Jos muussa laissa tai sen nojalla annetussa säännöksessä viitataan kumottuun lakiin, viittauksen on katsottava tarkoittavan tämän lain vastaavaa säännöstä.

33 §

Tehtäviä koskevat siirtymäsäännökset

Tämän lain tullessa voimaan syyttäjänvirastoissa ja Valtakunnansyyttäjänvirastossa vireillä olevat asiat, syyttäjänvirastojen ja Valtakunnansyyttäjänviraston tekemät sopimukset ja sitoumukset sekä niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät Syyttäjälaitokselle.

34 §

Henkilöstöä koskevat siirtymäsäännökset

Henkilöstön asemasta säädetään valtion virkamieslain (750/1994) 2 luvussa.

Tämän lain tullessa voimaan syyttäjänvirastojen ja Valtakunnansyyttäjänviraston virat muuttuvat Syyttäjälaitoksen yhteisiksi viroiksi. Tässä tarkoitettu viran muuttuminen ei edellytä virkaan nimitetyn virkamiehen suostumusta.

Tämän lain tullessa voimaan syyttäjänvirastojen johtavan kihlakunnansyyttäjän virat lakkaavat ja virkasuhteet päättyvät ilman irtisanomista. Johtavat kihlakunnansyyttäjät siirtyvät aluesyyttäjän virkaan lain voimaantuloajankohdan mukaisten toimipaikkojensa mukaisille alueille ja yksiköihin. Kihlakunnansyyttäjien virat muuttuvat aluesyyttäjien viroiksi ja virat sijoittuvat lain voimaantuloajankohdan mukaisten toimipaikkojensa mukaisille alueille ja yksiköihin.

Sellaiset kihlakunnansyyttäjän virat, joihin nimitetyt ovat lain voimaan tullessa määrättyinä toistaiseksi voimassa olevaan erikoissyyttäjän tehtävään, muuttuvat lain voimaan tullessa erikois-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

syyttäjien viroiksi. Erikoissyyttäjien viroiksi muuttuvat myös ne kihlakunnansyyttäjän virat, jotka on perustettu erikoissyyttäjien tehtävien hoitamiseksi.

2.

Laki

rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta sekä esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikosoikeudellisia menettelyjä koskevien toimivaltaristiriitojen ehkäisemisestä ja ratkaisemisesta sekä esitutkinnan ja syytetoimien siirtämisestä Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (295/2012) 3 §:n 2 ja 3 momentti seuraavasti:

3 §

Toimivaltaiset viranomaiset

Valtakunnansyyttäjän toimisto ja keskusrikospoliisi ovat toimivaltaisia hoitamaan tässä luvussa säänneltyjä tehtäviä, jos asianomaiseen rikosasiaan ei ole määrätty syyttäjää tai sillä ei ole tutkinnanjohtajaa. Valtakunnansyyttäjän toimiston on ilmoitettava keskusrikospoliisille vastaanottamastaan yhteydenottopyynnöstä. Keskusrikospoliisin on tehtävä vastaava ilmoitus valtakunnansyyttäjän toimistolle.

Valtakunnansyyttäjän toimiston ja keskusrikospoliisin tehtävänä on avustaa toimivaltaista viranomaista tässä luvussa säännellyssä yhteydenpidossa. Lisäksi valtakunnansyyttäjän toimiston ja keskusrikospoliisin tehtävänä on avustaa toisen jäsenvaltion toimivaltaisia viranomaisia 1 momentissa tarkoitetun viranomaisen löytymiseksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Eurojustia koskevan päätöksen eräiden määräysten täytäntöönpanosta annetun lain (742/2010) 2 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 1 momentti, 7 ja 12 § seuraavasti:

2 §

Kansallinen jäsen

Kansallinen jäsen nimitetään määräaikaiseen virkasuhteeseen valtiosyyttäjäksi valtakunnansyyttäjän toimistoon. Jäsenen nimittämiseen ja kelpoisuusvaatimuksiin sovelletaan, mitä valtiosyyttäjän nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään.

4 §

Varajäsen

Kansallisella jäsenellä on vähintään yksi varajäsen. Varajäsenen on täytettävä kansallisen jäsenen kelpoisuusvaatimukset. Varajäsen toimii tarvittaessa jäsenen sijaisena. Varajäsenen toimikausi on neljä vuotta, ja se voidaan uudistaa. Valtakunnansyyttäjän toimisto määrää varajäsenen.

5 §

Kansallisen jäsenen avustaja

Kansallisella jäsenellä on vähintään yksi avustaja. Kansallisen jäsenen kelpoisuusvaatimukset täyttävä avustaja toimii tarvittaessa kansallisen jäsenen sijaisena. Avustajan toimikausi on neljä vuotta, ja se voidaan uudistaa. Valtakunnansyyttäjän toimisto määrää avustajan.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

7 §

Kansalliset yhteyshenkilöt

Valtakunnansyyttäjän toimisto nimeää yhden tai useamman Eurojust-päätöksen 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kansallisen yhteyshenkilön.

12 §

Henkilötietojen tarkastaminen

Eurojustin käsittelemien henkilötietojen tarkastamista koskeva pyyntö on esitettävä valtakunnansyyttäjän toimistolle. Valtakunnansyyttäjän toimiston on viipymättä toimitettava pyyntö Eurojustin käsiteltäväksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

4.

Laki

oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetun lain (372/2010) 12 §:n 1 momentin 3 kohta ja 2 momentti seuraavasti:

12 §

Oikeushallinnon viranomaisen oikeus käyttää toisen oikeushallinnon viranomaisen tallettamia tietoja

Oikeushallinnon viranomainen saa salassapitosäännösten estämättä sille annetun teknisen käyttöyhteyden avulla hakea esiin ja käyttää toisen oikeushallinnon viranomaisen ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tai diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnalliseen käsittelyjärjestelmään tallettamia tietoja, jos:

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

3) tietoja luovutetaan valtakunnansyyttäjän toimistolle sille säädetyn valvonta- ja kehittämistehtävän suorittamiseksi.

Korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus sekä valtakunnansyyttäjän toimisto voivat niille annettun teknisen käyttöyhteyden avulla hakea esiin ja käyttää tuomioistuin- ja syyttäjätoiminnan suunnittelua ja seurantaan varten tietoja, jotka syyttäväviranomaiset tai tuomioistuimet ovat tallettaneet raportointi-, tilasto ja arkistojärjestelmään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

5.

Laki

viranomaisten sineteistä ja leimoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten sineteistä ja leimoista annetun lain (19/2009) 3 §:n 2 momentin 6 kohta seuraavasti:

3 §

Sinettien ja leimojen tunnus kuvat

Suomen vaakunan tunnuskuva käyttävät aina sineteissään ja leimoissaan:

6) valtakunnansyyttäjä ja valtakunnansyyttäjän toimisto;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

6.

Laki

ehdokkaiden nimeämisestä kansainvälisten tuomioistuinten ja Euroopan unionin tuomioistuimen tuomarin ja jäsenen tehtäviin annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ehdokkaiden nimeämisestä kansainvälisten tuomioistuinten ja Euroopan unionin tuomioistuimen tuomarin ja jäsenen tehtäviin annetun lain (676/2016) 4 §:n 1 momentti seuraavasti:

4 §

Asiantuntijaneuvottelukunnan kokoonpano

Neuvottelukunnassa on yhdeksän jäsentä. Neuvottelukunnan jäseniä ovat valtioneuvoston kanslian, ulkoasiainministeriön, oikeusministeriön, korkeimman oikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja valtakunnansyyttäjän toimiston edustajat, yliopistojen oikeustieteellistä tutkimusta ja opetusta tarjoavien yksiköiden edustaja, Suomen Asianajajaliiton edustaja sekä kulloinkin kysymyksessä olevan nimeämisasian valtioneuvostolle esittelevän ministeriön erikseen määräämä henkilö. Kullakin jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

7.

Laki

sotilasoikeudenkäyntilain 4 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 4 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 446/2011, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

4 §

Syyttäjinä sotilasoikeudenkäyntiasioissa toimivat valtakunnansyyttäjän näihin tehtäviin mää-
rämät aluesyyttäjät ja erikoissyyttäjät. Syyttäjistä niissä sotilasoikeudenkäyntiasioissa, jotka ho-
vioikeus käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena, säädetään erikseen.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

— — — — —

8.

Laki

**tuomittujen siirtoa Euroopan unionissa koskevan puitepäättöksen lainsäädännön alaan
kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta
annetun lain 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tuomittujen siirtoa Euroopan unionissa koskevan puitepäättöksen lainsäädännön
alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta an-
netun lain (1169/2011) 5 §:n 1 momentti seuraavasti:

5 §

Väliaikainen säilöönotto

Täytäntöönpanon varmistamiseksi pidättämiseen oikeutettu virkamies voi puitepäättöksen
14 artiklassa tarkoitetussa tilanteessa ottaa tuomitun säilöön, jos tuomion antanut valtio sitä pyy-
tää. Pyyntö voidaan tehdä suoraan pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Säilöön ottamisesta
on viipymättä ilmoitettava sille käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiiriin kuuluvalla paikkakunnalla
säilössä pitäminen tapahtuu, kyseisessä tuomiopiirissä toimivalle aluesyyttäjälle tai erikoissyyt-
täjälle sekä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

— — — — —

9.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain (1383/2007) 9:n § 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 659/2015, seuraavasti:

9 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat aluesyyttäjät ja erikoissyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjätehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

10.

Laki

rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (1286/2003) 12 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 658/2015, seuraavasti:

12 §

Toimivaltaiset syyttäjät

Jollei tässä laissa toisin säädetä, Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimivat aluesyyttäjät ja erikoissyyttäjät ovat toimivaltaisia hoitamaan tämän lain mukaisia syyttäjäntehtäviä.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

— — — — —

11.

Laki

tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain 4 ja 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain (620/2012) 4 §:n 1 momentti ja 14 §:n 1 momentti seuraavasti:

4 §

Tunnustamisesta ja mukauttamisesta päättävät viranomaiset

Valvontatoimia koskevan päätöksen tunnustamisesta päättää:

- 1) Helsingin käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva aluesyyttäjä tai erikoissyyttäjä, jos valvonta on tarkoitus järjestää Helsingin tai ~~Kouvolan~~ hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
 - 2) Pohjois-Savon käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva aluesyyttäjä tai erikoissyyttäjä, jos valvonta on tarkoitus järjestää Itä-Suomen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
 - 3) Oulun käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva aluesyyttäjä tai erikoissyyttäjä, jos valvonta on tarkoitus järjestää Rovaniemen hovioikeuden tuomiopiirin alueella;
 - 4) Pirkanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirissä toimiva aluesyyttäjä tai erikoissyyttäjä, jos valvonta on tarkoitus järjestää Turun tai Vaasan hovioikeuden tuomiopiirin alueella.
- — — — —

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

14 §

Muutoksenhaku

Valvontaan määrätty voi saattaa valvontatoimia koskevan päätöksen tunnustamisesta tehdyn päätöksen sen käräjäoikeuden käsiteltäväksi, jonka tuomiopiirissä toimiva aluesyyttäjä tai erikoissyyttäjä on tehnyt päätöksen tunnustamisesta. Käräjäoikeuden on viipymättä otettava asia käsiteltäväksi. Käräjäoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 732/2015, seuraavasti:

12 §

Syyttäjälaitoksesta annetun lain (/) 23 §:n 1 momentissa tarkoitettulla henkilöllä sekä poliisin tai muun rikostorjunnasta huolehtivan viranomaisen henkilöstöön kuuluvalla on velvollisuus kieltäytyä todistamasta poliisilain 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedosta. Syyttäjälaitoksesta annetun lain 23 §:n 2 momentissa tarkoitettulla syyttäjällä sekä poliisin tai muun rikostorjunnasta huolehtivan viranomaisen henkilöstöön kuuluvalla on oikeus kieltäytyä todistamasta poliisilain 7 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedosta. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus kieltäytyä todistamasta vankeuslain (767/2005) 19 luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua tiedosta. Tuomioistuimien voi kuitenkin velvoittaa henkilön todistamaan, jos:

- 1) syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta;
- 2) tiedon ilmoittamatta jättäminen voisi loukata asianosaisen oikeutta puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä; ja

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2018 vp

3) luottamuksellisesti tietoja tai vihjetietoja antaneen henkilön taikka valeostajana tai peitetöiminnassa toimineen henkilöllisyyden ilmaiseminen ei ilmeisesti aiheuta vakavaa vaaraa hänen tai hänen läheistensä turvallisuudelle.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 9.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Ari Jalonen sin
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Veera Ruoho kok
jäsen Ville Tavio ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto